

CARINE NEUTJENS

CARINE NEUTJENS

7 mei – 20 juni 2010
Cultuurcentrum Mechelen

Welgevormd

Na een carrière als stewardess en *account executive* besluit Carine Neutjens (1956) het roer volledig om te gooien. Op 39-jarige leeftijd stopt zij met werken en begint in 1995 aan een artistieke opleiding keramiek bij de Mechelse academie. Eén jaar later stapt zij hier het atelier beeldhouwkunst binnen waar Xavier De Wulf les geeft. Zij volgt een jaar later haar leraar bij zijn overstap naar de academie in Lier.

Carine komt eerder toevallig bij het kunstglas terecht. Op een zondag anno 1995 fietst zij voorbij het Instituut voor Kunstambachten (IKA) te Mechelen, toen nog gevestigd in de Goswin de Stassartstraat. Zij woont er al enige tijd in de buurt maar denkt dat men aan het IKA vooral 'ambachtelijk' en weinig artistiek werkt. Haar aandacht wordt die dag getrokken door enkele glazen objecten die in de vitrines aan de voorgevel staan te glinsteren. Carine belt aan en conciërge Octaaf laat haar na enig aandringen alsnog binnen. Hij geeft haar een rondleiding in het grote glasatelier waar zij gefascineerd kijkt naar het diverse kunstglas. Zij besluit zich meteen in te schrijven voor de afdeling Glaskunst.

Het jongste atelier in het IKA is opgericht in 1985 onder de inspirerende leiding van de Tsjechische glaskunstenares Miloslava Svobodova (+ 2005). De gedreven dame die in haar thuisland een brede technische en creatieve artistieke opleiding had genoten, brengt als een strenge en besliste docente haar studenten in Mechelen de diverse technieken voor koud en warm glas bij. In het koude glas gaat het van verlijmen, graveren, zandstralen, slijpen, polijsten tot sculpteren. Voor het warme glas biedt Svobodova eveneens de volledige waaier van technieken aan. Naast het alom bekende glasblazen onderwijst zij, bijgestaan door haar assistent Koen Vanderstukken, het gieten, vervormen (*fusen* en *slumpen*), vormsmelten en *pâte de verre*. Bovenal tracht zij haar studenten individueel als kunstenaar te laten groeien. De volkomen beheersing van de techniek is primordiaal maar staat ten dienste van de artistieke creatie.

Carine Neutjens presenteert in 1996 op de tentoonstelling van tien jaar glaskunst IKA een grote ronde vlakke schaal met een gegra-veerd oppervlak van kolkende lijnen. Een bewerkelijke techniek

die haar veel moeite heeft gekost. Tijdens de eerste twee jaren aan het Instituut ontwikkelt ze een liefde-haatverhouding met de glasmaterie. Het slijpen, polijsten en zagen van het koude glas er-vaart zij als een zenuwslopende en lawaaierige bedoening. In het derde jaar komt de techniek van de *pâte de verre* aan bod. Carine herademt. In deze techniek kan zij bedachtzaam en zonder die vervelende machinerie het glas naar haar hand zetten. De meeste medestudenten leggen zich echter toe op de creatie van vaak im-positante glassculpturen, niet zelden in combinatie met stoer me-taal. Slechts enkele studenten kiezen voor de weinig spectaculai-re glaspasta die niet toelaat indrukwekkende sculpturale effecten te realiseren. Ook Lutgart Moons (1962), Ria Wyckmans (1951) en Sylvie Vandenhoecke (1969) werken graag in de *pâte de verre*-techniek en ook zij kiezen voor de kom als basisvorm. Anders dan Carine behouden zij de klassieke silhouet van de staande kom die van een smalle basis geleidelijk open gaat in een perfecte cirkel-vormige opening. Carine gaat haar eigen weg en ontwikkelt lang-zaam maar zeker een geheel eigen, wat stuurse komvorm.

Pâte de verre

Met de *pâte de verre*-techniek kan Carine Neutjens haar interesse voor boetseren in klei verzoenen met haar glasopleiding. De glaspasta leent zich uitstekend voor het creëren van kommen en vazen.

Carine begint stevast met het boetseren van een vorm in klei. Vervolgens giet zij in diverse lagen een gipsen mal over het voorwerp. Bij een wat grotere kom verstevigt zij de mantel na enkele lagen met glasvezeldoek.

Vervolgens begint zij de glaspasta voor te bereiden. Zij mengt transparante industriële glaskorreltjes met behangsellijm tot ze een consistente pasta verkrijgt. Carine werkt nog steeds met de glaskorrels die zij tijdens haar opleiding aan het IKA leerde gebruiken. Deze glaskorrels worden eigenlijk aangewend voor het industriële zandstralen. Het blijft voor de kunstenaar na al die jaren nog steeds een zeer hanteerbaar materiaal dat goede resultaten geeft. Recent is Neutjens aan de slag gegaan met de Artista-glaskorrels die specifiek bestemd zijn voor de creatie van kunstglas. Dit hoogwaardig en duur materiaal verleent een intense gloed aan haar nieuwste creaties.

Aan de binnenzijde van de gipsen mal brengt zij met een doodgewone eetlepel een eerste laag pasta aan. Zij begint op de bodem

van de komvorm en werkt geleidelijk aan omhoog. Hierbij moet zij uiterst omzichtig en met veel geduld de pasta tegen de binnenzijde aandrukken. Voor de tweede laag mengt zij de basispasta met een kleurpoeder. Het aanbrengen van de tweede laag dient te gebeuren wanneer de eerste laag nog voldoende vochtig en kleverig is. Soms brengt de kunstenaar een tweede en zelfs een derde gekleurde laag *pâte de verre* aan.

Als de lagen glaspasta zorgvuldig zijn aangezet, vult Carine de vorm met zand. Dit belet de dunne laagjes los te komen en naar de bodem van de kom te verglijden. Na het drogen plaatst zij de vorm in de oven. De meest delicate fase van het gehele maakproces begint nu. De temperatuur in de oven klimt rustig tot 700°C en wordt acht tot zestien uren constant behouden, naargelang de omvang van het voorwerp. Vervolgens vermindert de temperatuur gedurende vijf dagen tot het voorwerp volledig is afgekoeld. Uiteindelijk verwijdert Carine de gipsen mal en wast na enkele dagen de laatste resten gips van de nieuwe creatie.

Ik moet een vorm intuïtief aanvoelen en met mijn handen de klei vormen zonder een leidende gedachte. Alleen dan, wanneer ik mijn vooropgezette idee kan opgeven, lijkt de vorm zich op zijn eigen manier te kunnen ontwikkelen.

Van stenen en koralen

Voor de vormgeving en de textuur van haar glaskommen vindt Carine Neutjens inspiratie in de natuur. Stenen, koraal, lava, schelpen en de structuur van boomschors en van aarde dienen als voorbeeld om geheel eigen vormen te creëren. Alles begint met een zalige vakantie op Lanzarote, een van de Canarische eilanden.

Bij een uitstapje naar het nabij gelegen eilandje La Graciosa wordt zij getroffen door de bijzondere sculpturale vorm van de stenen op het strand. Zij vindt een kleine zwarte lavasteen die door zand en zee is glad geschuurd tot een object dat uitnodigt om betast te worden. Carine verbergt deze steen en aan het eind van de dag neemt ze hem mee. Samen met enkele fraaie schelpen gaat de steen de reiskoffer in en belandt in het Mechelse atelier. Zij duikt de openbare bibliotheek in en graaft zich met de hulp van een minzame bibliotheekmedewerker in de zwijgzame wereld van de stenen in. De steen wordt haar inspiratie en de bediende haar partner.

De veelzijdigheid van de stenen, zowel letterlijk als figuurlijk, tekent haar glaskommen in de periode 2001-2003. Eerst werkt zij door op de gesloten stugge vorm met gladde zijden. Wat later gaat ook de textuur van de buitenwand bepaald worden door

de korrelige toets en het geraffineerde lijnenspel van de zee flora. Geleidelijk aan groeien haar kommen van een gesloten gefacet-terde steenvorm naar een open meer uitgelengde vorm. Finaal barsten de wanden open als een schelp met sterk in- en uitwijkende wanden en een grillige rand. Het fijnzinnige patroon van buisjes waarin zeewormen hun weg zochten, verloopt nu eens in fijne horizontale lijnen, dan weer in meer geprononceerde verticale stroken. In de golvende, geribbelde of geplooiden buitenzijden wordt de ritmiek geaccentueerd door kleine holten of bolletjes, uitstulpingen of buisvormige patronen. En als het teveel op een schelp begint te lijken, gooit Carine resoluut het roer om. De stilzwijgende potvorm van weleer duikt dan weer op, maar nu in een complexere structuur.

De kleurenpracht van de zee flora wordt op suggestieve wijze vertolkt en hertaald door de zachte tinten van de glaspasta. Het gaat van jadegroen naar oranje-rood of framboosrood, met een felle flitsgeel in de latere werken. De trilling van het water lijkt te herleven in de zachte schittering van zoveel kleine glaskorreltjes verdeeld over een glad dan wel golvend oppervlak.

Maar nogmaals, imitatie van de natuur is en wordt het nooit.

Een sculpturale dimensie

In 2002 maakt Carine Neutjens kleine glazen objecten in de vorm van een gedeukte pot of kom. De stevig geblokte vormen hebben een gedrongen vierkante silhouet met gefacetteerde vlakke wanden. Ondanks de sobere vorm gaat er veel aandacht naar de variatie in zijden. Meermaals wordt een kant verdeeld in diverse vlakken die in schuine hoeken ten opzichte van elkaar liggen. Het object biedt in elk opzicht een andere contour. Het voorwerp tekent zich helder af tegen de achtergrond maar biedt wisselende perspectieven.

Hier toont de kunstenaar dat zij met de blik van een beeldhouwer haar kommen gestalte geeft. Door de gestuikte of gedeukte basisvorm ontwijkt Carine handig een symmetrisch evenwicht met evenwaardige zijden. Nu eens ligt de rand van de ronde opening hoger, dan weer gaat hij omlaag. Een haast onmerkbaar wat 'schokkende' beweging geeft reliëf aan de stille gesloten kommetjes. Los van deze subtiele dynamiek blijft de kom essentieel gekenmerkt door een gesloten silhouet. Dit wordt nog versterkt door de bovenste rand die naar binnen neigt en de vorm haast wil sluiten.

De Amsterdamse galeriehoudster Carla Koch waardeert de sculpturale dimensie van dit prille werk van haar *poulain* en formuleert het in 2002 als volgt: *De glaspasta's lijken fragiel, maar zijn sculp-*

turaler en robuuster dan hun eerste indruk laat vermoeden. Bij haar afstuderen in juni 2003 voelt Carine Neutjens ook de drang om haar vormentaal en kleuren meer uit te diepen: *Ik wissel strakke vormen en sobere vormen af met frivolere kleuren en geconstrueerde vormen. In de toekomst wil ik meer sculpturaal gaan werken, maar mijn schaalvormen ga ik wel verder ontwikkelen.*

Tijdens haar twee maanden werkverblijf in het Spaanse Callosa d'en Sarrià van december 2002 tot januari 2003 evolueert Carine Neutjens naar een breder kleurenpalet. Samen met het verrijken van het koloriet wordt ook de wand van de kommen meer gestructureerd. De ronde kei van La Graciosa blijft tot 2004 natrillen in de potten en kommen. In 2004 maakt zij enkele potvormen die de natuurlijke ronde kei achter zich laten. De facettering van de wanden is van een haast geometrische abstractie.

Vanaf 2005-2006 groeit het vormenrepertorium van Neutjens sterk aan. Naast een meer klassieke komvorm met vlakke bodem creëert zij steeds vaker objecten waarbij de draaiende beweging van de wand de komvorm negeert en zelfs vernietigt. De wanden stulpen uit, vervormen, trekken en duwen. Door een meerlagige opbouw van de glaspasta zet Neutjens dit barokke geweld extra in de verf. De witgroenige buitenlaag wordt meermaals aangevreten

en doorsneden door de inwendige kleurlaag. Bij de toepassing van twee tot drie kleuren vermengt de witte buitenlaag zich met hen en verliest haar originele afschermbende functie. In de uitdrukkelijk sculpturale komvormen zet het vlokkige wit zich op de randen en richels van de wand. Ter hoogte van de bodem pakken de witte vlokken zich samen als de schuimkoppen van een golfslag.

Maar Carine Neutjens vergaloppeert zich niet in een overmatige vorm. Zij weet het geweld te beteugelen in bevattelijke contouren. En na een reeks van barokke vormen keert zij resoluut terug naar rustige kommen. Al even graag laveert zij tussen beide vormen door. Zo weet zij op overtuigende wijze de organische vorm te abstraheren tot een kom met geometrisch karakter. Handig omzeilt zij de routine en houdt zo de geest scherp en de blik open.

Soms laat ik frivoliteit toe. Dit resulteert in zachtere, meer gestructureerde werken met suikerzoete kleuren. Maar ik probeer in balans te blijven door meteen daarna voor de dag te komen met krachtiger glaswerk.

Onstuimig golvend

In de objecten uit 2008-2009 bereikt Carine een steeds grotere vrijheid. De ronde of ovale komvorm is minder nadrukkelijk aanwezig en het object beweegt zich vrijer in de ruimte. Het voorwerp rust op enkele punten, helt naar voor, deint uit en stuwt verder in één dynamische beweging. Het bovenste gedeelte wordt sterk ingesneden. De rafelige rand zorgt ten slotte voor de krachtige stuwung in het voorwerp. Mooi om zien is hoe de binnenste kleur een weg zoekt naar buiten waarbij zij de witte schuimige mantel doorbreekt. Het kleurspel versterkt de organische gedaante van het voorwerp en verleent haar een grotere transparantie. Zeker in de glasobjecten waar het cadmiumgeel doorheen het voorwerp stroomt, bereikt de kunstenaar de kwintessens van haar kunst.

Sommige van deze onrustige objecten bewegen haast als een bruisende golfslag. De onstuimige silhouet blijft herinneringen oproepen aan de zee en haar stille bewoners maar stijgt hier moeiteloos boven uit. De ontwerper laat zich nog steeds niet vangen aan een te gemakkelijke nabootsing van de zee flora. Al bij al zou het een vergeefse opdracht zijn de natuur te imiteren. Carine zet ze, weliswaar bescheiden, naar haar hand.

En dat siert haar, en haar kunst ...

Een internationale carrière met vliegende start

Al tijdens haar studies aan het IKA in Mechelen wordt Carine Neutjens opgemerkt. De tentoonstellingen van de afdeling glas-kunst hebben een stevige reputatie en lokken verzamelaars en galeriehouders uit binnen- en buitenland. Bij de retrospectieve van vijftien jaar glas aan het IKA in Mechelen valt haar werk meteen in de smaak bij Mariska Dirx en Carla Koch, zaakvoerders van gereputeerde kunstglasgaleries in Nederland. Onafhankelijk van elkaar spreken zij de docente Miloslava Svobodova aan met de vraag om Carine Neutjens te contacteren. Vrij snel wordt het werk van Carine in de galerie van Mariska Dirx in Roermond en in de Amsterdamse galerie van Carla Koch opgenomen én verkocht.

Bezige bij Mariska Dirx neemt Carine Neutjens nog vóór haar afstuderen mee naar internationale kunstbeurzen. Met hun eerste buitenlandse expeditie in 2002 wordt het een schot in de roos. Op de kunstglasbeurs *Glas-Design-Gerät* in het Oostenrijkse Innsbruck is het meteen prijs. Carine Neutjens krijgt de waardevolle *Innovationspreiss Glas-Design-Gerät*. In 2003 volgt de *Holland Art Fair*. Met haar deelname aan de kunstbeurs *Art Prague* in 2006 introduceert Mariska Dirx het werk van Carine Neutjens in Tsjechië, waar kunstglas zijn oorsprong vond.

Sinds september 2000 zit Carine in de permanente selectie van de vermaarde Galerie Carla Koch in Amsterdam. De galerie die werkt met een internationaal cliënteel is gespecialiseerd in hedendaagse keramiek en glas. De voorkeur van Carla Koch gaat uit naar objecten met een fraai gestileerde vormgeving en sculpturale allure. In 2006 introduceert zij het werk van Neutjens op *Art Amsterdam*, de belangrijkste beurs voor hedendaagse kunst in Nederland. Kunstliefhebbers buiten het circuit van het kunstglas leren hier haar werk kennen.

In 2005 realiseert Carine het Ledenobject voor de Vereniging van Vrienden van Modern Glas. De selectie is een erkenning van haar talent in het land waar haar internationale carrière met de steun van Mariska Dirx en Carla Koch een vliegende start nam.

Een voorlopig hoogtepunt in de internationale erkenning van Carine Neutjens is de *Bayerische Staatspreis* die zij op de *Internationale Handwerksmesse* in München eind 2008 mocht ontvangen. Het hoogstaande niveau en de kritische selectie van deze beurs voor het zogenaamde *Kunsthandwerk* bewijst eens te meer dat Carine Neutjens in haar discipline onbetwist aan de top staat.

Frank Huygens

Carine Neutjens

° Mechelen 1956

Artistieke opleiding

- 1977-1978 ► beeldhouwkunst (docent Frans Walravens), Academie voor Beeldende Kunsten, Mechelen
- 1995-1996 ► keramiek (docent Ingrid Degeest), Academie voor Beeldende Kunsten, Mechelen
- 1995-2003 ► glaskunst (docent Miloslava Svobodova en assistent Koen Vanderstukken) Instituut voor Kunst en Ambacht (I.K.A.), Mechelen
- 1996-1997 ► beeldhouwkunst (docent Xavier De Wulf), Academie voor Beeldende Kunsten, Mechelen
- 1997-2002 ► beeldhouwkunst (docent Xavier De Wulf), Stedelijke Academie voor Schone Kunsten, Lier
- 2002-2003 ► *artist in residence* in Callosa d'en Sarrià (ES), 1 december 2002 – 31 januari 2003, gehonoreerd door de Fundacion Knecht-Drenth (FCKD) en met de administratieve ondersteuning van het Algemeen Nederlands Verbond (A.N.V.), Den Haag (NL)

Prijzen en selecties

- 2002 ► *Innovationspreis Glas-Design-Gerät* / Innsbruck (AT), Congress Innsbruck, 25 oktober – 8 november 2002
- 2005 ► Erkend designer Design Vlaanderen / Brussel (BE)
- Ledenobject 2005 voor de Vereniging van Vrienden van Modern Glas / Nijkerk (NL), editie van 65 exemplaren
- 2007 ► creatie van glasobject voor Stichting Glasrijk Tubbergen / Tubbergen (NL) - glasobject geblazen door meesterglasblazer Gert Bullée bij Royal Leerdam Crystal, Leerdam (NL), juni 2007
- 2008 ► *Bayerische Staatspreis 2008* / München (DE), Neue Messe München, 60° *Internationale Handwerksmesse*, 28 februari – 5 maart 2008

Tentoonstellingen

een selectie uit 97 groepstentoonstellingen en 4 individuele tentoonstellingen

- 1996 ► *Glas gewoon ongewoon. 10 jaar glas aan het Instituut voor Kunstambachten te Mechelen*, Mechelen (BE), Cultureel Centrum Antoon Spinoy
- 2000 ► *Glas gewoon ongewoon buitengewoon. Beeldend en ambachtelijk glas Mechelen i.k.a. centrum van een nieuwe glasvormgeving*, Mechelen (BE), Oude Stadsfeestzaal
- 2002 ► *Glasobjekte aus Belgien und Holland*, Hamburg (DE), Cactus Glas
- *Glas-Design-Gerät*, Innsbruck (AT), Congress Innsbruck, met Galerie Mariska Dirx (Roermond, NL)
- 2003 ► *Glassammlung Ernsting. Neuerwerbungen 2003*, Coesfeld-Lette (DE), Glasmuseum Alter Hof Herding
- 2004 ► *Glass Art Today*, Düsseldorf (DE), Messe Düsseldorf, *Glasstec*, met Galerie Mariska Dirx (Roermond, NL)
- 2006 ► *Leraars en Leerlingen. 20 jaar glasopleiding IKA Mechelen*, Gorinchem (NL), Gorcum Museum
- *Art Amsterdam 2006*, Amsterdam (NL), KunstRAI, met Galerie Carla Koch (Amsterdam, NL)

- 2007
 - ▶ *Art Prague*, Praag (CZ), met Galerie Mariska Dirx (Roermond, NL)
 - ▶ *De nieuwe oogst 2005. Eigentijds design uit Vlaanderen*, Brussel (BE), Design Vlaanderen Galerie
 - ▶ *Art London*, Londen (GB), Royal Hospital Chelsea, met contemporary Art gallery (cAg), (Laren, NL)
 - ▶ *20 + 2 Years of Glass Art in Belgium*, Riihimäki (FI), The Finnish Glass Museum
 - ▶ *Bonjour Voisin! Bij de burenl Créateurs présentés par Design Vlaanderen*, Bergen (BE), World Crafts Council Belgique francophone, Les Anciens Abattoirs
 - ▶ *Carine Neutjens. Pâte de verre*, Parijs (FR), Galerie Hélène Porée
 - ▶ *La Triennale européenne de la céramique et du verre*, Bergen (BE), World Crafts Council – Belgique francophone, Les Anciens Abattoirs
- 2008
 - ▶ *Collect*, Londen (GB), met Galerie Hélène Porée, (Parijs, FR)
 - ▶ *Meister der Moderne 2008*, München (DE), Neue Messe München, *Internationale Handwerksmesse*
- 2009
 - ▶ *Carine Neutjens – Pascale De Visscher*, Brussel (BE), Puls Contemporary Ceramics
 - ▶ *Prix européen des arts appliqués*, Bergen (BE), World Crafts Council – Belgique francophone, Les Anciens Abattoirs
- 2010
 - ▶ *De Stedelijke Glascollectie 1996-2009*, Lommel (BE), Glazen Huis. Vlaams Centrum voor Hedendaagse Glaskunst
 - ▶ *Transparence*, Quaregnon (BE), La Maison Culturelle

Werk in openbare verzamelingen

- België
 - ▶ Collectie Provincie Antwerpen, Antwerpen
 - ▶ Design museum Gent, Gent (bruikleen Dirk Schrijvers)
 - ▶ Glazen Huis. Vlaams Centrum voor Hedendaagse Glaskunst, Lommel

Duitsland	►	Museum für Modernes Glas, Coburg Glassmuseum Alterhof Herding, Coesfeld - Lette
Nederland	►	Museum Jan van der Togt, Amstelveen
	►	Gorcums Museum, Gorinchem
	►	Vereniging van Vrienden van Modern Glas, Nijkerke
Zwitserland	►	Musée Ariana, Genève

Publicaties

- Piet Augustijn, *IKA Mechelen rijk vertegenwoordigd op beurs*, in: *Catalogus 2002 Glaskunstbeurs Leerdam*, (tent.cat.), Leerdam (Cultureel Centrum Het Dak), 2002, p. 66-71.
- Dirk Schrijvers, *Carine Neutjens. Fragiel ogende containers in pâte-de-verre*, in: *Glasbulletin*, jg. 17, nr. 1, 2003, p.20-21.
- *Kunstcollectie Provincie Antwerpen*, (ed. Jasmina Van Kersschaever), Antwerpen (Provincie Antwerpen), 2006, p. 382-383.
- Angela van der Burght, *Carine Neutjens: de sculptuur van een verlaten schulp*, in: *Fjoezz*, nr. 3, 2005, p. 20-21.
- *Leraars en Leerlingen. 20 Jaar IKA: het werk van docenten en studenten van de Glasafdeling IKA*, Mechelen, België, (tent.cat.), Gorinchem, Gorcums Museum, 2006, p. 40-42.
- Marielle Ernould-Gandouet, *Les pâtes de verre de Carine Neutjens*, in: *La revue de la céramique et du verre*, nr. 156, september-oktober 2007, p. 47-49.
- Piet Augustijn, *Vlaams glas: van uiterst fragiel tot stoer architecturaal*, in: *Fjoezz*, nr. 1, 2010, p. 20-23.

www.carineneutjens.be

